

Roberto Rallo, homenot de cultura, en remembrança

La cultura catalana va vestir-se de dol el passat dimecres 20 de desembre amb el traspàs de dos persones força diferents però igualment enriquidores del fet cultural nostrat: la poeta, assagista, professora universitària i traductora Helena Alvarado (Lleida, 1947–Eivissa, 2023), lleidatana de naixement i civissenca militant, coneguda literàriament com a Nora Albert, i el dinamitzador artístic ampostí Roberto Rallo (Amposta, 1933–2023). A la vegada, el dia següent, ens deixava malauredament el poeta, filòleg i pintor osonenc Anton Carrera i Busquets (Vic, 1943–Sant Julià de Vilatorrada, 2023), mestre en gai saber. Es tracta, indubtablement, de tres sentides pèrdues d'actius culturals ben necessaris en territoris diversos de la catalanitat.

Justament el 2002 em convertia, vaig redactar la biografia d'un dels millors escultors ebrencs, Emili Bonet (premi La nostra gent, de l'Institut d'Estudis del Montsià), que es fascinava amb la idea que la seua ciutat natal esdevingués un exemple en la difusió i exhibició

de l'escultura urbana. Era un artista molt complet: un extraordinari dibuixant, un bon coneixedor dels elements arquitectònics, un pintor avantgardista de qualitat, que s'havia format com a músic i conreava la poesia com a culminació del seu procés creatiu. El conjunt escultòric de la seua residència de Torrecinta dona joc a una producció artística d'excel·lent nivell. El senyor Rallo em va aportar dades transcendents i em va encoratjar a seguir estudiant una obra molt rellevant.

D'altra banda, la meua darrera col·laboració amb Roberto Rallo va ser en motiu de la col·locació d'una placa davant de la casa de naixement del dramaturg anteriorment

esmentat durant la Festa Major de 2018. Em va demanar la meua participació per tal de fer la glosa d'un literat que havia realitzat una tasca dramàtica excel·lent als anys 1960, quan va fundar un grup teatral en català malgrat estar en període dictatorial, i va estrenar obres com *Records de la nostra terra* o *La Barretina*, que varen crear escola. Residia a Madrid ja que exercia com a guionista a redós d'un històric del cinema, el tortosí Rafael Julià Sàlvia (Tortosa, 1915–Madrid, 1976), que havia estat un abrandat poeta en català durant la II República, director d'Ara, l'únic diari en català publicat a Tortosa, i director de les més emblemàtiques pel·lícules del cinema estatal dels anys 1960: *La tonta del*

bote, *Las chicas de la Cruz Roja* o *Manolo, guardia urbano*.

En Roberto Rallo formava part d'una generació local molt heterogènia que va aixecar la senyera cultural, malgrat la grisor dominant políticament. Sota l'ombra allargada de Sebastià Juan Arbó (la Ràpita, 1902–Barcelona 1984), el novel·lista per excel·lència del Delta de l'Ebre que hi passava els estius; amb una activitat extraordinària de grans músics ampostins vinculats a les dos grans bandes, La Lira Ampostina i La Unió Filharmònica; l'activitat literària d'homenots de puny esquerre alçat com Joan Salvador Arrufat "Galdiri", de narrativa costumista i reivindicativa, dels tres germans Ferré Royo

Emigdi Subirats
escriptor

(Consol, Josep i Estela), de l'escriptor i entès literari Mario López, de Josep Parrot al teatre i a la ràdio, o del mestre-poeta Antoni Llobart; o la triomfant trajectòria artística d'Emili Bonet, que va exhibir la seua obra a Nova York o París; Roberto Rallo ajudava a difondre tota aquesta notable activitat amb els mitjans que tenia a l'abast.

Finalment, aquest homenot d'art ampostí em va atansar a l'obra de dos grans artistes nostrats, el pintor calero Joan Rebull i el ceramista jesusenc Joan Panisello, del qual també soc biògraf. Ens ha deixat un factòrum responsable de més de 500 exposicions. Senyor Rallo, esperem que hagi trobat la seua Ítaca! Sit tibi terra levis.

